

Петренко Вікторія Василівна

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

<https://orcid.org/0000-0001-5348-1803>

e-mail: vvv-556@ukr.net

Басараб Валерія Сергіївна

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

<https://orcid.org/0009-0005-5253-0032>

e-mail: valeriiabasarab@gmail.com

ПАДІННЯ ДЕМОКРАТІЇ В УГОРЩИНІ

Резюме

У статті йде мова про Угорщину за часів правління Віктора Орбана з 2010 року, яка будучи однією з найдемократичніших країн Європи, за останні роки змінила свій статус. Аналізуються причини і наслідки падіння демократії в Угорщині, яку роль в цьому зіграла Російська Федерація та як це відображається на українсько-угорських відносинах. Досліджено, що серед основних причин демонтажу демократії першість посідає концентрація влади в руках В. Орбана та його політичної партії «Фідес», що призвело до визнання в 2022 році Європейським парламентом Угорщини як країни з «гібридним режимом виборчої автократії». Проте незважаючи на критику, політика В. Орбана все ще має чималу підтримку серед населення Угорщини.

Також було з'ясовано, що не менш важливу роль відіграла зовнішня політика В. Орбана: загравання з В. Путіним перетворилось у відкриту проросійську підтримку на тлі російських військових злочинів в Україні, яка викликає обурення не тільки з української сторони, а й зі сторони Європейського союзу.

Ключові слова: гібридний режим, демократія, Віктор Орбан, партія «Фідес», влада, ЗМІ.

Вступ

Процес демократизації, охопивши Східну Європу після краху комунізму, показав те, як швидко, маючи бажання не тільки влади, а й суспільства, можна досягнути прогресу і стати на шлях демократичного майбутнього. Відтоді пройшло кілька десятків років і деякі країни, які колись були прикладом для наслідування, зійшли з демократичного шляху та, як вдало про це зазначив американський політолог Л. Даймонд, стали одними з тих, хто розпочав відкочування «третьої хвилі» демократизації. Серед них й Угорщина, якій свого часу вдалося перейти від тоталітаризму до демократії за короткий відрізок часу. Ставши однією з перших країн Східної Європи членом НАТО та ЄС, вона поправу вважалася однією із найуспішніших в здійсненні демократичного прогресу на посткомуністичному просторі. Проте з приходом до влади В. Орбана в 2010 році відбулося значне погіршення показників демократії, а в 2022 році політичний режим Угорщини був визначений як гібридний.

Методи дослідження

Метою статті є дослідження причин падіння демократії в Угорщині після приходу до влади в 2010 році Віктора Орбана. В процесі дослідження було застосовано комплекс методів, зокрема такі методи як інституційний, системний та історичний. За допомогою, системного підходу було проаналізовано сукупність чинників, які вплинули на формування нинішнього режиму в Угорщині, що дало можливість більш точно визначити його тип. Історичний підхід був використаний для розгляду в хронологічному порядку подій політичного життя Угорщини в період правління В. Орбана, які вказують на падіння демократії в цій країні. Інституційний метод застосовувався для аналізу парламентських виборів в Угорщині в цей період.

Результати дослідження

Угорщина — країна, яка була взірцем процесу демократизації в Європі, нині стала ще одним негативним прикладом згасання демократії. Рейтинг демократичності Угорщини почав знижуватись з 2010 року, саме тоді, коли у керма влади вдруге став прем'єр-міністр Віктор Орбан. Нагадаємо, що Угорщина є парламентарною республікою, а Віктор Орбан вже очолював уряд з 1998 по 2002 рік. Цікавим фактом є те, що партія «Фідес», яку очолює В. Орбан, була заснована в 1988 році як ліберальна антикомуністична партія, проте в 1994 році її лідер змінив курс партії в бік націоналізму і консерватизму [1, с.63]. Тобто, розпочавши свою кар'єру як ліберальний політик, сьогодні В. Орбан все більше рухається в авторитарному, більше того імперіалістичному, напрямку. Адже не дарма європейські колеги називають його «Віктатор»: поєднання його імені та терміну «диктатор». Міжнародна

правозахисна організація «Freedom House» зазначає, що занепад Угорщини був найбільш стрімким з усіх, які коли-небудь спостерігалися в країнах політичного транзиту. Режим цієї країни станом на 2022 рік визначається як гібридний, хоча ще в 2005 році вона була серед лідерів демократії. Перш за все дії В. Орбана викликають обурення з боку Європейського Союзу. З Брюсселя раз у раз чути критика на адресу Будапешта і особисто прем'єра В. Орбана з приводу його законодавчих ініціатив [2, с.34]. В березні 2021 року партія «Фідес», вийшла з Європейської народної партії, яка до речі є найбільшим виборчим блоком в Європейському парламенті.

Угорський політолог А. Корошені серед характеристик «режиму Орбана» виділяє: свідому цензуру, постійну політику надзвичайної ситуації та авторитарні методи управління, прагнення до створення «центрального поля політичної сили», вихід за межі лівої та правої ідеології, антиплюралізм і популізм, етатизм і патерналізм, харизматичну легітимацію і, нарешті, труднощі консолідації [3]. Але окрім цього, політика В. Орбана викликає занепокоєння і серед його опонентів, які приписують керівництву «Фідес» демонтаж демократії, зростання соціальної нерівності, різке погіршення якості державних послуг і нестримну корупцію провладних політиків [4, с.50]. В 2011 році 2/3 голосів коаліційного уряду було прийнято нову Конституцію Угорщини. Це відбувалося без консультування з парламентом, без дискусії в суспільстві, а також не дивлячись на супротив опозиції. «Основний закон» ввів «кардинальні зміни» в більш ніж 50 сферах політики, які можуть бути змінені тільки більшістю в дві третини голосів в парламенті [5, с.138]. Тобто, це яскраво засвідчує факт концентрування влади в руках партії «Фідес» та самого В. Орбана.

Наступні вибори 2014 року знову принесли перемогу В. Орбану та його партії. Після централізації влади, зменшення конкурентних можливостей на виборах, взяття під контроль більшої частини ЗМІ та переслідування критикуючих громадянських організацій починаючи ще з 2010 року, Орбан протягом 2019 року взяв за мету отримати контроль і над іншими сферами суспільного життя, включаючи освіту та мистецтво. Ситуація з пандемією коронавірусу в березні 2020 року зіграла на руку В. Орбану, бо парламентом Угорщини йому було передано надзвичайні повноваження, нібито для того, щоб уряд краще реагував на COVID-19. Ці повноваження мають необмежений строк дії, що викликало обурення у опозиції, яка вимагала встановити точний період. Більше того, згідно з Конституцією Угорщини, прем'єр-міністр наділений повноваженнями на видання постанов, спрямовує роботу міністерств та інших державних органів, а також здійснює контроль над діяльністю місцевих самоврядувань [6].

За перший рік перебування на посаді глави уряду В. Орбану вдалося проштовхнути низку законів про ЗМІ, які викликали чималу критику з боку Європейської комісії, що змусило трохи їх послабити. На думку Андраша

Корошені, прийняття цих законів стало логічним наслідком висловлювань В. Орбана щодо ідеальних політичних систем, якими він вважав Росію, Туреччину, Китай та Сінгапур. Нові закони посилили контроль держави над засобами масової інформації шляхом наділення Медіа Ради, що складається виключно з осіб, пов'язаних з «Фідес», повноваженнями з контролю за медіа-контентом та видачою ліцензій на мовлення. Нові положення про «збалансовану журналістику», разом з масовими звільненнями в державних ЗМІ сприяли створенню атмосфери страху і самоцензури серед журналістів [5, с.137]. Для порушників призначалися чималі штрафи. За роки свого правління В. Орбану вдалося значно розширити свій вплив на ЗМІ: більше половини медіа належать особам, наближеним до В. Орбана. Майже всі незалежні мас-медіа стали залежними, журналісти змушені звільнитись, звільняють головних редакторів сайтів. Це викликає обурення у населення, зокрема у Будапешті відбувалися протести проти обмеження свободи ЗМІ після звільнення головного редактора найпопулярнішого в Угорщині незалежного видання «Index». Станом на 2020 рік Угорщина була на 89 місці з 180 у рейтингу Світового індексу свободи преси. За даними щорічного звіту організації «Freedom House», у липні 2021 року розслідування групи міжнародних журналістів, у тому числі угорського видання Direkt36, виявило, що незалежні журналісти, бізнесмени, юристи та політики були об'єктами таємного стеження, яке проводилося за допомогою шпигунського програмного забезпечення Pegasus ізраїльського виробництва. У листопаді того ж року депутат парламенту від «Фідес» визнав придбання шпигунського програмного забезпечення, але спростував звинувачення, що воно використовувалося проти угорців [7].

Вибори в Угорщині також набули негативного забарвлення. Особливо це стосується парламентських виборів 2014 та 2018 років. Під час парламентської кампанії 2014 року опозиційні партії критикували наявні передвиборчі махінації на користь правлячої партії і сильний вплив на це уряду через державне телебачення і радіо. Більшість з цих скарг були підтримані міжнародними спостерігачами від ОБСЄ, які також вказали на сильний вплив уряду на приватні ЗМІ й рекламний ринок, і, крім того, на значну нерівність фінансових ресурсів серед конкуруючих партій [5, с.132]. А вибори 2018 року взагалі називають одними з найбрудніших. Знову ж таки це пов'язано з нерівномірним використанням коштів, шахрайством під час голосування закордоном. Явка на виборах 2018 була чи не найвищою — 69,5% і як результат провладна партія В. Орбана отримує 67% місць в парламенті. В 2022 році відбулися чергові парламентські вибори, за результатами яких партія «Фідес» знову отримує дві третини місць в парламенті. Таким чином, В. Орбан як прем'єр-міністр країни залишається при владі на четвертий термін поспіль.

Ще одним важливим аспектом авторитарних ухилів В. Орбана є його загравання з Москвою. Якщо раніше прихильність В. Орбана до президента РФ В. Путіна була не такою відкритою, то з початком Повномасштабної війни в Україні 2022 року Орбан стає найголовнішим прихильником Росії. Внаслідок серйозних проблем з ЄС Угорщина повернулася обличчям до Москви, взявши її за успішний приклад розвитку країни, тобто, як сказав В. Орбан, у будівництві «неліберальної держави». Нині ми спостерігаємо новини за новинами, де Угорщина фігурує як держава, що відмовляється від підтримки фінансової допомоги ЄС Україні, а також підтримки антиросійських санкцій. Черговий пакет санкцій ЄС проти Росії блокується Угорщиною, а все через те, що влада ЄС відмовляється їй виплачувати кошти внаслідок зростання корупції в країні [7]. Керівництво ЄС подумувало навіть над тим, як обходити вето Угорщини щодо санкцій проти Росії. До того ж ще в 2021 році В. Орбан висловлювався з приводу зняття санкцій як з Росії, так і з Білорусі. Ще тоді угорський прем'єр зазначав, що для ЄС антиросійські санкції «все одно, що постріл собі в ногу».

За період війни в Україні можемо спостерігати як В. Орбан та інші представники влади Угорщини вдаються до провокативних висловлювань та вчинків, фактично заявляючи про свої імперські бажання. Вчинок В. Орбана в 2022 році на зустрічі з угорськими футболістами, де прем'єр-міністр був одягнений у шарф із зображенням території «Великої Угорщини», викликав обурення як зі сторони Європейського Союзу, так і з української. На тій мапі було зображено частини сусідніх країн (Румунії, України, Австрії, Словаччини, Хорватії, Сербії), що свідчить про відверту провокативну поведінку з боку В. Орбана та є ще одним приводом для занепокоєння вищезазначених країн. Варто підкреслити, що у тексті Основного закону Угорщини, прийнятого в 2011 році, зазначено: «Угорщина повинна нести відповідальність за долю угорців, які проживають поза її межами, має сприяти їх виживанню і розвитку» [6]. Недарма після появи тоді в Конституції цих слів, багато хто побачив певні приховані територіальні претензії до сусідніх держав.

Тут ми можемо зупинити свою увагу на Україні, а саме на Закарпатті, яке «муляє око» угорській владі. Ще з 2014 року існує прихована загроза територіальній цілісності України з боку Угорщини щодо Закарпаття, а в 2022 році вона збільшилася. Від початку російської агресії в 2014 році, В. Орбан неочікувано зазначив про автономію угорців Закарпаття. Неодноразово виникають ситуації з видачою угорських паспортів в Україні, тобто отриманням подвійного громадянства, що є грубим порушенням Конституції України. Попри обурення з боку української влади, власниками угорських паспортів, станом на 2018 рік, були близько 100 тисяч осіб. Також, як свідчать журналісти, Угорщина здійснює свій вплив через ЗМІ та через грошову допомогу угорцям, що проживають в

Закарпатті. Зважаючи на той факт, що в Закарпатській області проживає 150 тисяч угорців, в 2022 році з початком Повномасштабної війни в Україні Угорщина висловила занепокоєння щодо угорців в Закарпатті і в липні підготувала військовий сценарій для їх захисту. Того ж місяця було створено Раду оборони під керівництвом Орбана з особливими повноваженнями для ухвалення політичних рішень. Більше того, зважаючи на негативні відносини Європи, а особливо й України, з Іраном, Угорщина попри це в листопаді 2022 року розпочала співробітництво з ним в економічній сфері, про що було заявлено Міністром закордонних справ Угорщини Петером Сіярто. Зокрема саме П. Сіярто як глава МЗС Угорщини виступає проти антиросійських санкцій, неодноразово вдаючись до критики ЄС і вважаючи, що європейська економіка рухається в бік рецесії.

Але необхідно зазначити, що в політикумі Угорщини все ще є люди, які виступають на підтримку України. Зокрема серед них, обрана Національною Асамблеєю Угорщини 2022 року, президентка Угорщини Каталін Новак, яка засудила російську агресію та збройне вторгнення Росії в Україну. Важливо відзначити, що К. Новак достатньо довгий час працювала в уряді В. Орбана, а в період з 2017 по 2021 рік була навіть віце-головою партії «Фідес». Проте поряд з підтримкою України, вона виправдовувала співпрацю Угорщини з Іраном, країною, влада якої надає військову допомогу Росії у війні проти України. Тому цілком можна стверджувати про двоєкість угорської влади. Ще один опозиційний до В. Орбана політик Гергей Корачонь — мер Будапешта, у жовтні 2022 року заявив, що уряд Угорщини перебуває на неправильному боці та «штовхає країну у бік програшу», назвавши російський газ «величезною аферою». Цікаво, що саме питання газу та електроенергії нині є однією з найголовніших причин підтримки В. Орбаном Росії і, як вважають деякі журналісти, ці дві причини зводяться до однієї — грошове питання. На думку Гергея Корачоня, В. Орбан для посилення своєї ваги в Європейському Союзі, заручився підтримкою В. Путіна і у результаті став залежним від російського лідера. «Росія завжди розуміла, що вона колись зможе використати Орбана, щоби заблокувати якісь не вигідні їй рішення в ЄС», — заявляв мер Будапешту журналістам «Української правди» [8]. Він також висловлювався з приводу того, що не варто зрівнювати уряд та народ, бо більшість угорців підтримують український народ. Проте на даному етапі, можна зробити висновок, що українсько-угорські відносини перебувають у певній кризі, і коли настане відлига покаже час.

Що стосується судової гілки влади, то тут так само можна спостерігати гальмування з приводу незалежності судів. Відступи від демократії помітні як в Конституційному Суді, так і в інших судах Угорщини. Конституційний Суд втратив можливість відхиляти поправки до Конституції та базувати свої ухвали на рішеннях прийнятих до січня 2012 року, тобто до прийняття нової

Конституції. До того, варто зазначити, що уряд Угорщини укомплектував Конституційний суд особами лояльними до «Фідес». Побоювання з приводу незалежності судової системи викликало тимчасове зменшення пенсійного віку для суддів. Через це в березні 2012 року у вимушену відставку пішло 194 судді, місця яких замінили судді, близькі до «Фідес». Посилення виконавчої гілки зумовлює тотальний контроль правлячої угорської партії «Фідес» над Конституційним судом та прокуратурою та робить неможливою рівність усіх гілок влади [9, с. 75].

Серед ключових подій Угорщини 2021 року організація «Freedom House» зазначає порушення прав і свобод людини й громадянина. В 2021 року було видано закон, який заборонив обговорення гендерної та сексуальної різноманітності в школах, ЗМІ, рекламі та інших громадських місцях. Законодавство, яке пов'язує педофілію з гомосексуалізмом і проявами гендерної ідентичності, було оскаржено процедурою порушення Європейською комісією. З боку Уряду Угорщини було ініційовано референдум щодо подальшого обмеження представництва ЛГБТ+ в освіті. А також в 2021 році було ліквідовано Управління рівного ставлення — один із найефективніших інституційних механізмів Угорщини для боротьби з дискримінацією. Його повноваження передано Уповноваженому з основних прав, незалежність та ефективність якого викликає у організації та угорської опозиції великі сумніви [10].

Варто зазначити також, що у лютому 2021 року парламент Угорщини проголосував за реструктуризацію вищих навчальних закладів нібито для підвищення їх конкурентоспроможності. Контроль над 11 державними університетами разом із державними активами на мільярди євро було передано квазідержавним фондам, правління яких контролюється насправді союзниками уряду [10].

Зрозуміло, що рано чи пізно на вищезазначені порушення демократії мав звернути увагу Європейський Союз, і це були не лише просто висловлювання, а й дії. Так 15 вересня 2022 року депутатами Європейського парламенту було прийнято резолюцію про визнання Угорщини як країни з «гібридним режимом виборчої автократії» [11]. Науковцями гібридний режим визначається як змішаний політичний режим, який виникає при переході від авторитарного до демократичного типу і має в собі ознаки як авторитарного, так і демократичного режиму. Цікаво, що поняття «гібридний режим» пішло саме з Угорщини. Одним із перших, хто застосував поняття «гібридний політичний режим» був угорський соціолог Е. Ханкіш, який аналізував режим в Угорській республіці в 1960—1989 роках, так звану епоху «кадаризму» під керівництвом Яноша Кадара.

Тож бачимо, що знадобилось більше 10 років, щоб усвідомити чималу загрозу демократичному устрою Угорщини, яка з роками тільки зростає. Важливо, що дану резолюцію підтримали 81% депутатів Європарламенту,

що свідчить про важливість усвідомлення даної проблеми. Так як і міжнародна правозахисна організація «Freedom House», й інші дослідники політичного режиму Угорщини, члени парламенту вбачають причинами гібридизації режиму цієї країни наступні: порушення принципів виборчого права; проблеми, пов'язані з незалежністю судової гілки влади; проблеми з правами і свободами населення; корумпованість, пов'язану з особами, наближеними до правлячої партії «Фідес», та нецільове використання коштів самою партією [11]. Занепокоєння Європейського Союзу щодо корупції в Угорщині призвело до призупинення виділення коштів цій країні владою ЄС, що є й однією з причин, як вже згадувалось раніше, ветовань Угорщиною санкційних пакетів проти Росії. Проте така «гра» Угорщини в майбутньому може спричинити проблеми в самій країні. Звісно, що про вихід Угорщини з ЄС, незважаючи на всілякі залякування, говорити не варто. Але можна все ж констатувати, що падіння рівня демократії, внаслідок політики В. Орбана та, зокрема, його «проросійських» поглядів, які розходяться з позицією влади ЄС, призвело до погіршення відносин Брюсселя та Будапешта. Тож очевидно заслуженим є надання політичному режиму Угорщини в 2022 році статусу гібридного.

Нагадаємо, що серед основних індикаторів гібридного режиму є вибори, а саме питання дотримання їх чесності, справедливості та вільного характеру. Досить часто в гібридних режимах відбувається порушення проведення передвиборчої кампанії, яке проявляється у нерівномірному доступі до ЗМІ всіх кандидатів, у використанні адміністративного ресурсу. Особливістю є також домінування виконавчої гілки влади, яка нерідко зосереджена в руках однієї особи. Тобто відбувається підпорядкування законодавчої і судової гілок влади виконавчій гілці, що робить їх при цьому слабкими та позбавленими суспільного авторитету. Партійна система характеризується як багатопартійна, але насправді домінує «партія влади». Відбувається порушення прав і свобод людини та громадянина. Громадські організації нерідко стають об'єктом контролю з боку держави, а особливо ті, які можуть бути загрозливими для діючої влади. Один з найважливіших індикаторів — питання ЗМІ: а саме утиски щодо ЗМІ у вигляді переслідувань журналістів, закриття видавництв або радіостанцій.

Проте незважаючи на все це, угорське населення неоднозначно ставиться до політики В. Орбана. Згідно з даними соціологічного дослідження, яке було присвячене десятиліттю його правління, в оцінці поняття «демократія в Угорщині» угорське суспільство розділилось на два повністю збалансованих табори, тобто кількість тих, хто вважає, що в країні є демократія (48%) дорівнювало тим, хто вважає, що в Угорщині її немає (47%) [4, с.51]. Щодо цього висловлюються також й інші угорські аналітики, вказуючи, що зміна політичної моделі посприяла оздоровленню

економіки держави, відновленню зростання заробітних плат, зменшенню тарифів на комунальні послуги [9, с.76].

Висновки

Тож в цілому угорський режим можна охарактеризувати як неліберальну демократію, ознаки якої проглядаються у порушенні прав і свобод, а саме права на свободу думки, адже більшу половину медіа очолюють люди близькі до нинішньої влади. Окрім цього, відбувається порушення принципу рівності перед законом під час виборів, а саме через нерівний доступ до ЗМІ всіх кандидатів, а також нерівномірний розподіл коштів і все це на користь правлячої партії. Загалом в сфері свободи слова проглядаються чималі проблеми, пов'язані з законами, що стосуються ЗМІ [12]. До того ж значна частина суддів є близькими до партії «Фідес», що свідчить про очевидну нерівність громадян перед законом, а також про неможливість рівності всіх гілок влади. Наслідком вищезазначених зрушень стало прийняття в 2011 році нової Конституції Угорщини, після чого почалося падіння рівня демократії в країні. Все це призвело до того, що Угорщина, яка колись була взірцем демократичної трансформації в Європі, вже певний час є країною з «гібридним режимом». Також на світовій арені Угорщина нині позиціонується як країна яка, фактично стоїть на боці Росії, проте періодично намагається бути на боці України та Європи. Загравання з Росією перетворилось у залежність від останньої та використання нею Угорщини в певних цілях. Проте імперські бажання В. Орбана все ще залишаються тривожними не тільки для України, а й для всієї Європи. Внаслідок політики Віктора Орбана, Угорщина нині перебуває в «холодних» відносинах з Європейським Союзом та з Україною. Проблема з падінням демократії в Угорщині, нині є на порядку денному, проте для її вирішення необхідна чимала кількість років. Європейський Союз має докласти зусиль, щоб проблема Угорщини не погіршувалась в майбутньому [13].

Список посилань

1. Marušiak J. Change of Political Landscape in Central Europe since 2010. Diskurs i politika. Discourse and Politics. Edited by Dejana M. Vukasović and Petar Matić. *International Thematic Collection of Papers*. Book 8. Belgrade: Institute for Political Studies, 2019. Pp. 237–253.
2. Лукьянов Ф.Е. Виктор Орбан: от ультралиберализма к евроскептицизму. Эволюция политического лидера. *Актуальные проблемы Европы*. 2017. Вып. № 3. С. 12-39.
3. Körösenyi András. A magyar demokrácia három szakasza és az Orbán-rezsim. In: *A magyar politikai rendszer — negyedszázad után*. Osiris Kiadó, Budapest, 2015. Pp. 401-422. URL: <http://real.mtak.hu/id/eprint/30568>

4. Шишелина Л.Н. Виктор Орбан: 10 лет у штурвала Венгрии. *Научно-аналитический вестник ИЕ РАН*. 2020. № 3(15). С. 48-54.
5. Дзюбенко Ю.М. Феномен гібридних режимів в сучасному політичному просторі. Дис. ... канд. політ. наук: 23.00.026. Одеса, 2016. 210 с.
6. Magyarország Alaptörvénye: 2012.01.01-től. URL: <https://www.parlament.hu/irom39/02627/02627-0187.pdf>
7. Угорщина виступила проти нового пакета санкцій ЄС щодо РФ. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/12/8/7152103/>
8. Мер Будапешта: «Мені соромно, що Угорщину Орбана сприймають як країну на боці Росії». URL: <https://www.eurointegration.com.ua/interview/2022/11/28/7151344/>
9. Бертолон О.О. Політика Віктора Орбана щодо консолідації влади в Угорщині за період 2010-2018 років. *Регіональні студії*. Ужгород, Видавничий дім «Гельветика». Вип. 18. 2019. С.73-77.
10. Nations in Transit 2022: Hungary. URL: <https://freedomhouse.org/country/hungary/nations-transit/2022>
11. MEPs: Hungary can no longer be considered a full democracy. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20220909IPR40137/meps-hungary-can-no-longer-be-considered-a-full-democracy>
12. Як в Угорщині зникає останнє незалежне ЗМІ: 70 журналістів звільнилися. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-53537984>
13. Nations in Transit 2020: Dropping the Democratic Facade. URL: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-04/05062020_FH_NIT2020_vfinal.pdf

Referenses:

1. Marušiak, J. (2019). Change of Political Landscape in Central Europe since 2010. Diskurs i politika. Discourse and Politics. Edited by Dejana M. Vukasović and Petar Matić. *International Thematic Collection of Papers*. Book 8. Belgrade: Institute for Political Studies. pp. 237–253.
2. Lukyanov, F.E. (2017) Viktor Orban: from ultra-liberalism to euroscepticism. The evolution of a political leader. Actual problems of Europe. Issue, No. 3, 12-39. [in Russian].
3. Körösenyi, András. (2015). The three stages of Hungarian democracy and the Orbán regime. In: The Hungarian political system — after a quarter of a century. Osiris Publishing House, Budapest, 401-422. URL: <http://real.mtak.hu/id/eprint/30568> [in Hungarian].
4. Shishelina, L.N. (2020). Viktor Orban: 10 years at the helm of Hungary. Scientific and analytical bulletin of the IE RAS, No. 3(15), 48-54. [in Russian].

5. Dzyubenko, Yu. M. (2016). The phenomenon of hybrid regimes in the modern political space. Diss. ... candidate of political sciences: 23.00.026. Odesa, 210 p. [in Ukrainian].
6. Basic Law of Hungary: from 01.01.2012. URL: <https://www.parlament.hu/irom39/02627/02627-0187.pdf> [in Hungarian].
7. The Ugrian region opposed the new package of EU sanctions against the Russian Federation. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/12/8/7152103/> [in Ukrainian].
8. Mayor of Budapest: «I am ashamed that Orbán's Hungary is perceived as a country on the side of Russia.» URL: <https://www.eurointegration.com.ua/interview/2022/11/28/7151344/> [in Ukrainian].
9. Bertolon, O.O. (2019). Viktor Orbán's policy on the consolidation of power in Hungary for the period 2010–2018. *Regional studios*. Uzhhorod, «Helvetika» Publishing House, Vol. 18, 73-77. [in Ukrainian].
10. Nations in Transit 2022: Hungary. URL: <https://freedomhouse.org/country/hungary/nations-transit/2022>
11. MEPs: Hungary can no longer be considered a full democracy. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20220909IPR40137/meps-hungary-can-no-longer-be-considered-a-full-democracy>
12. How in Hungary we know the rest of the ZMI: 70 journalists signed up. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-53537984> [in Ukrainian].
13. Nations in Transit 2020: Dropping the Democratic Facade. URL: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-04/05062020_FH_NIT2020_vfinal.pdf

Victoria Petrenko

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0001-5348-1803>

e-mail: vvv-556@ukr.net

Valeriia Basarab

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0009-0005-5253-0032>

e-mail: valeriabasarab@gmail.com

THE FALL OF DEMOCRACY IN HUNGARY*Abstract*

The article is about Hungary during the reign of Viktor Orbán since 2010, which, being one of the most democratic countries in Europe, has changed its status in recent years. The reasons and consequences of the fall of democracy in Hungary are analyzed, what role did the Russian Federation play in this and how it is reflected in Ukrainian-Hungarian relations. It has been studied that among the main reasons for the dismantling of democracy, the concentration of power in the hands of V. Orbán and his political party «Fidesz», which led to the recognition in 2022 by the European Parliament of Hungary as a country with a «hybrid regime of electoral autocracy», is the most important. However, despite the criticism, V. Orbán's policy still has considerable support among the Hungarian population.

It was also found out that V. Orban's foreign policy played an equally important role: flirting with V. Putin turned into open pro-Russian support against the background of Russian war crimes in Ukraine, which causes outrage not only from the Ukrainian side, but also from the European union.

Keywords: hybrid regime, democracy, Viktor Orban, Fidesz party, power, mass media.

Стаття надійшла до редакції 18.09.23

© Петренко В. В., Басараб В. С., 2023